

jenk, zalilo nas je morje različnih tujk, za malokateri strokovni pojem smo ustvarili svojo besedo, poglobila se je zareza med govornim in pisanim jezikom, začel se je podirati dosedanji naglasni sistem knjižnega jezika ipd.

Sposojenke pa, ki so preživele vse hude čase, pa naj so zmagale v celoti ali delno, da o tistih, ki so se pomensko osamosvojile, sploh ne govorim, te sposojenke bi morale izgubiti dosedanjo etiketo in dobiti v sodobnem knjižnem jeziku polno veljavo. Te besede so kljub neslovenskemu izvoru že tako razširjene in udomačene, da bi bil vsak nadaljnji boj z njimi brezuspešen, če ne kar nesmiseln. Ne gre za kapitulacijo ali utilitarizem, gre za koristno priznanje resničnosti v jeziku. Res je, da čista funkcionalnost ne zadovoljuje niti primitivnega človeka, res pa je tudi, da vse te besede že obstajajo v knjižnem jeziku, tudi v lepi književnosti, in ta zaradi njih ni nič slabša, nič manj slovenska. S tem pa ne bodi rečeno, da bi se morali zdaj obrniti v nasprotno smer in začeti preganjati domače sinonime, pač pa, naj vsakdo uporablja tisto izmed teh določene dobe. Po naravnem izboru bodo zmagale besede, ki bolj ustrezajo večini uporabnikov slovenskega knjižnega jezika. Če pa bodo ostali nekateri sinonimi po pari, tudi ne bo nobene škode. Med izposojenke te vrste štejem: *baviti se, bodočnost, bolnica, borba, itak, izpit, kleveta, možen, neumoren, odražati, oklevati, otvoriti, plamteti, podroben, posledica, priroda, razlika, slučaj, stremeti, težnja, zanimiv, zasluga, zrcalo* ipd. Na ta način bo mogoče zagotoviti govorečemu in piščočemu večjo samozavest in ekonomičnost pri učenju materinščine, razlika med idealnim in dejanskim knjižnim jezikom bo zmanjšana in naša pozornost glede pravilnosti in lepote jezika se bo lahko obrnila še v kakšno drugo smer, in najbrž ne brez koristi.

Pridružujem se želji prof. Šolarja, da bi se z Breznikovo knjigo seznanili vsi, ki bi radi »lepo pisali in govorili«, z upanjem, da ne bo nihče razumel niti člankov niti kazala in uvoda »kot puristični brus, marveč kot pouk o zgodovini posameznih besed in njihovem pomenskem razvoju in njihovi rabi«. V tem vidim koristnost in pomembnost Breznikovih člankov o naših sposojenkah, pa tudi ceno Šolarjevega prispevka.

Stane Suhadolnik
SAZU Ljubljana

NEKAJ MISLI O ESTETSKI VZGOJI V POKLICNIH ŠOLAH

Estetska vzgoja je bila uvedena v poklicne šole leta 1964 s predmetom slovenski jezik z estetsko vzgojo (Objave republiškega sekretariata za šolstvo 1964 — št. 1). Za novi predmet je bil podrobno in smotrno sestavljen učni načrt za slovenski jezik ter nakazana snov z vseh umetnostnih področij, učenci pa naj bi jo osvojili v treh letih svojega šolanja. S tem naj bi se bila v temeljih spremenila način in vsebina dela učiteljev slovenskega jezika na poklicnih šolah. V skladu z dotedanjim učnim načrtom — kolikor je sploh obstajal — so se namreč ti omejevali le na ponavljanje slovnične in literarnozgodovinske snovi ter šli tako v obsegu kot v zahtevnosti pod raven osnovne šole.

Prav zaradi tega nalogam, ki naj bi jih izpolnjeval na novo zastavljen slovenski jezik z estetsko vzgojo, teoretično ni bilo mogoče oporekati. Toda praksa je pokazala, da so sestavljavci novega učnega načrta vse premalo poznali dejansko stanje na poklicnih šolah.

Že v začetku je bilo jasno, da tako široko razvejane snovi v 180 učnih urah (108 za slovenski jezik in 72 za estetsko vzgojo), odmerjenih temu predmetu v treh letih šolanja, ne bo mogoče obdelati. Nadalje sestavljavci niso upoštevali zelo slabe intelektualne strukture učencev, kakršna zadnja leta prevladuje na poklicnih šolah; vanje se namreč v glavnem vpisujejo mladi ljudje, ki glede na slab učni uspeh v osnovni šoli nimajo možnosti nadaljevati šolanje na gimnazijah in srednjih strokovnih šolah. Zato je bilo prav tragično, da je novi učni načrt odvezel že tako majhnemu številu učnih ur, zvrsti umetnosti.

Najbolj problematično pa je bilo, da so obravnavo novega predmeta kot celote naprtli učiteljem slovenskega jezika, ki povečini nikoli v življenju niso študirali umetnosti, razen besedne, na žalost pa mnogi med njimi tudi niso tako vsestransko kulturno ki so bile prej namenjene jezikovnemu pouku, precejšen del za obravnavanje različnih

razgledani, da bi lahko umetnine uspešno razlagali, kakor to predvidevajo sestavljavci učnega načrta v svojih navodilih.

Navodila so v celoti potrebna kritičnega pretresa, navedla pa bi le njih zadnji del:

»Razumljivo je, da vsak predavatelj ne more biti strokovnjak v vseh vejah umetnosti, lahko je pa vsak posrednik umetnin, če posreduje spoznanja z modernimi sredstvi, ki so dandanes že na razpolago (film, diapozitivi, ekskurzije, razstave, magnetofonski trakovi, radio, televizija, gledališke predstave, koncerti, literarni večeri itd.). Program je okviren, to se pravi, da zajema snov v obsegu splošne kulturne razgledanosti.

Poudarek je na demonstraciji, doživljanju, osvajanju, izvajanju, razlaganju in razumevanju domačih in sodobnih umetniških del.« (Objave št. 1/1964.)

Ali se ob teh vrsticah celo laiku ne poraja misel, da bi morali študij na slavistiki presneto razširiti in raztegniti, da bi učitelj slavist uspešno delal po teh navodilih?

Pripomočki, ki so jih dobili učitelji slovenskega jezika v poklicnih šolah leta 1964 za obravnavo estetske vzgoje (F. Bohanec, Estetska vzgoja I., II. in zbirka črno-belih posnetkov likovnih in arhitektonskih stvaritev), niso dosti prispevali k strokovnemu izpopolnjevanju in tako so si mariborski učitelji tega predmeta sami poskušali pomagati. Na njihovo prošnjo je ravnatelj umetnostne galerije v Mariboru izbral primerne posnetke likovnih umetnin za zbirko barvnih diapozitivov, ki jih je nato bolj ali manj uspešno izdelala delavska univerza; sestavil je tudi kratki razlago teh umetnin. Ravnatelj glasbenega šolskega centra v Mariboru je posnel na magnetofonski trak nekaj ur glasbene vzgoje, najprizadevnejši učitelji pa so s sodelovanjem zavoda za prosvetno-pedagoško službo v Mariboru sestavili podroben učni načrt za vse tri razrede. Vendar slednjega zaradi premajhnega števila učnih ur in zaradi preslabe strokovnosti ni nihče v celoti izvajal.

Ne moremo seveda mimo tega, da so nekateri učitelji vložili v priprave za razlago posameznih umetniških stvaritev mnogo časa in truda ter so zato tudi dosegli pri mladih ljudeh zanimanje za gledališko, filmsko, likovno in glasbeno umetnost. Toda za mariborsko območje lahko trdim, da so ti učitelji v manjšini; večina ima učni načrt za estetsko vzgojo le na papirju, pri delu v razredu pa se omejuje na jezikovni pouk in na obravnavo literarne zgodovine.

Verjetno se bo ta ali oni ob branju tega članka vprašal, zakaj se niso učitelji slovenskega jezika že takoj leta 1964 uprli načrtu, ki je terjal od njih delo, za katero se drugi strokovno usposabljaajo štiri ali več let. Najbrž je bilo v začetku marsikoga sram priznati, da ni tako »splošno kulturno razgledan«, kakor so predvidevali sestavljavci učnega načrta za estetsko vzgojo; glavni vzrok zadržanosti pa je bil strah, da bi učiteljem slovenskega jezika od pičlega fonda odvzeli še nekaj ur in bi potem morali poučevati slovenski jezik v 12 razredih, če bi hoteli izpolniti svojo tedensko učno obveznost. Kakšno obremenitev bi to pomenilo, vemo samo slavisti (12 »kupov« šolskih nalog vsak drugi mesec, korekture drugih pisemenih vaj in delavniških dnevnikov v 12 razredih itd.).

Z letošnjim šolskim letom se po novem zakonu o srednjih šolah (Uradni list SRS 18/67) poklicne šole vključujejo v sistem srednjih šol. V skladu s tem zakonom se je spremenil tudi učni načrt za slovenski jezik z estetsko vzgojo, predvsem pa se je povečalo število učnih ur, namenjenih temu predmetu, od 180 na 315 (180 za slovenski jezik in 135 za estetsko vzgojo). Z letošnjim šolskim letom bi morale začeti s poukom po novem učnem načrtu vse poklicne šole v I. razredih, vendar so dobile ta načrt šele 8. septembra 1967, kar seveda niti malo ni prispevalo k uspešnemu začetku dela na šolah. (V pojasnilo: pedagoški svet pri sekretariatu za prosveto in kulturo SRS je izdal novi načrt 28. junija 1967, zavod za šolstvo SRS ga je poslal ostalim zavodom za šolstvo in poklicnim šolam 4. septembra 1967, pouk pa se začel vsako šolsko leto 5. septembra ...)

Novi učni načrt se precej razlikuje od prejšnjega, ali pa je ta sprememba pouku slovenskega jezika in estetski vzgoji na poklicnih šolah v prid, o tem bi bilo treba razpravljati ob drugi priložnosti. Zaenkrat bi samo ugotovila, da je del načrta, namenjen pouku slovenskega jezika, tokrat sicer vsebinsko razdeljen po razredih, vendar nima toliko metodičnih in snovnih napotkov kot prejšnji. V estetski vzgoji je večji poudarek na posameznih zvrsteh umetnosti in na umetninah samih.

Zopet pa niso imeli sestavljavci učnega načrta pred očmi kvalifikacijske strukture ljudi, ki naj bi ta predmet poučevali, in zato tudi niso oskrbeli prepotrebni pri-

ročnikov niti za učitelje niti za učence. (Te šole celo že dolgo nimajo nobenega slovenskega berila, ki bi ga lahko uporabljale za obravnavo leposlovnih stvaritev.) Junija 1967 je za učitelje estetske vzgoje sicer bil v Ljubljani tridnevni seminar, na katerem so predavali strokovnjaki o glasbeni, plesni, likovni in besedni umetnosti, toda vprašala bi sestavljavce učnega načrta za estetsko vzgojo ter predavatelje na tem seminarju, ali so res prepričani, da bodo lahko slavisti po tem seminarju (kolikor so se ga sploh udeležili) uspešno razlagali učencem poklicnih šol likovne, glasbene in plesne umetnine, kakor to predvideva učni načrt, če pa so strokovnjaki potrebovali za obvladanje te snovi štiri ali več let študija? In ali ni že stara modrost, da lahko zanimivo, preprosto in privlačno posreduje kako snov le tisti, ki »zajema iz polnega«? Učitelj slavist ne bo mogel uspešno delati, ker se bo moral za vsako učno uro posebej učiti — čeprav je bil na *tridnevnem* tečaju v Ljubljani. Ali pa so morda sestavljavci učnega načrta mnenja, da je tak način dela za bodoče kvalificirane delavce še vedno dober?

Ne bi želela, da bi kdo razumel moje besede kot napad na uvedbo estetske vzgoje v poklicnih šolah. Nasprotno: mnenja sem, da je našemu delovnemu človeku — ustvarjalcu in upravljavcu — nujno potrebna širša kulturna in družbena razgledanost, za katero si mora pridobiti osnove med rednim šolanjem. Samo tako ne bodo naše gledališke in koncertne dvorane prazne in ne bodo naše likovne razstave zaman čakale obiskovalcev in — ne nazadnje — ne bodo tako skopo odmerjena sredstva našim kulturnim ustanovam.

Kakšen je moj predlog? Estetska vzgoja mora ostati na poklicnih šolah — če še ne bi bila, bi jo morali na novo uvesti — toda predavajo naj jo *strokovnjaki*. Ob povečanem številu učnih ur, namenjenih jezikovnemu pouku in estetski vzgoji, bi se dalo to izvesti, ne da bi se s tem povečalo število razredov, v katerih bi poučevali slavisti materinščino in besedno umetnost. V letošnjem šolskem letu bi bilo nemogoče uvesti nov način dela, toda bilo bi potrebno pravočasno organizacijsko vse pripraviti, da bi delo v redu steklo 5. septembra 1968.

Ob koncu vabim tudi druge — slaviste, likovnike, glasbenike —, da povedo svoje mnenje o potrebi in uspešnosti estetske vzgoje v poklicnih šolah. Osnovo za oblikovanje tega mnenja pa naj jim dasta oba učna načrta — iz leta 1964 in 1967.

Francka Varl
Pedagoška akademija Maribor

V OCENO SMO PREJELI

Jože Dular, Udari na gudalo, Jandre! 369 str. Založba Obzorja Maribor — Dolenjska založba Novo mesto, 1967.

Jadranski koledar 1968. Založništvo Tržaškega tiska, Trst, 1967, 283 str.

Anton Ingolič, Jesenske disonance. Novele in črtice. Založba Obzorja Maribor, 1967.

Vladimir Gajšek, Pesmi. 65 str. Založba Obzorja Maribor, 1967.

Bogomil Fatur, Osebnosti — dela — ideje od Shakespeara do Shawa. Razpotja 13. 168 str. Založba Obzorja Maribor, 1967.

Marjan Kolar, Sledovi medalj. Mlada obzorja 17. 115 str. Založba Obzorja Maribor, 1967.

Sovetskoe Slavjanovedenie 6/1967. Akademija nauk SSSR.

Problemi 58, Oktober 1967.

Mednarodni slovarček tehniških gledaliških izrazov. Ob stoletnici Dramatičnega društva 1867—1967. Slovenski del pripravili Janko Moder, Viktor Molka in Dušan Tomše. Knjižnica Mestnega gledališča ljubljanskega 40. Ljubljana 1967, 144 str.

Rosanda Sajko, Henrik Ibsen in prve drame Ivana Cankarja. Knjižnica MGL 37. Ljubljana 1966, 128 str.

Ciril Debevec, Izbrani gledališki članki. Ob stoletnici Dramatičnega društva 1867—1967. Knjižnica mestnega gledališča ljubljanskega 39. Ljubljana 1967. 256 str.